

JOAN LLINÀS

El fugisser poblament rural dels segles VI al X

Viure al camp durant la transició entre l'antiguitat i el món medieval

El món rural de l'Imperi Romà, amb les seves vil·les senyoriales, i el de la baixa edat mitjana, amb l'auge dels masos i masies, són ben coneguts. Però el que existí entre aquests dos períodes, el comprès entre els segles VI i X dC, encara continua enmig de les ombres. Tanmateix, excavacions recents ens comencen a dibuixar un paisatge de petits assentaments de caràcter autosuficient, molt humils, dispersos pel territori.

>> *L'assentament del Serradar.*

JOAN LLINÀS I POL > TEXT

Al segle VI, la vil·la romana de Vilauba (Camós) s'havia convertit en una agrupació de tres cases de 30 m² obertes cadascuna a un petit pati. A poca distància, una premsa d'oli reaprofitava les ruïnes de l'antiga vil·la. Les diferències entre les edificacions sòlides, extenses i ben planificades, de la vil·la romana i la debilitat constructiva d'aquests petits habitatges posteriors, fets de pedres lligades amb fang, parets de tàpia i coberta vegetal, eren enormes.

Aquest gran canvi en l'hàbitat rural es va produir arreu i en el mateix moment, entre els segles V i VI, després de la fallida de l'estructura econòmica i comercial d'abast mediterrani que havia sostingut l'Imperi Romà, llavors ja extingit. El poblament rural va passar de les grans vil·les a una multitud de petites unitats de producció agrícola i ramadera, essencialment autosuficients i molt disperses pel territori.

Així, van aparèixer nous assentaments, com el que es va descobrir l'any 2003 al Ser-

radar, a Sant Pere Pescador. Es tractava d'un edifici de 30 m de llargada format per quatre estances bastides amb sòcols de pedres lligades amb fang i sòls de terra trepitjada. Al costat, seguint encara les pautes romanes, hi va sorgir un petit cementiri. Aquest assentament va funcionar als segles VI i VII i després, igual que Vilauba, fou abandonat.

C. FOLCHI J. GIBERT.

>> *Estructures dels segles VII-VIII a l'Aubert.*

El gran canvi en l'hàbitat rural es va produir arreu, entre els segles V i VI, després de la fallida de l'estructura que havia sostingut l'Imperi Romà

C. FOLCH I. BERENT.

>> *Sitges de l'Aubert, durant la seva excavació. A sota, vista parcial del cementiri altmedieval del castell de Sant Iscle.*

L'Aubert, un assentament que perviu fins al segle x

L'assentament de l'Aubert, a la Vall d'en Bas, en canvi, va perviure fins al segle x. Es tracta també d'un establiment de petites dimensions i caracteritzat per edificacions d'aparença fràgil, fetes amb sòcols de pedres lligades amb fang i que, sobre una paret de tàpia, presentaven cobertes vegetals. El sòls eren de terra trepitjada. Algunes estances tenien una rudimentària llar, i al seu entorn s'han localitzat sitges excava- des al subsòl. Habitat des del segle VI, als segles IX-X l'Aubert estava format per uns habitatges de planta arrodonida tan precaris que podem considerar-los cabanes, més que no pas cases.

Ens trobem en una època molt mal coneguda. El registre arqueològic d'aquestes petites explotacions agropecuàries és molt difícil, a causa tant de la seva fragilitat i poca entitat com de la pobresa dels objectes (ceràmica, metalls, pedra) que s'hi solen recuperar. Moltes vegades, les restes d'aquests assentaments han passat desapercebudes davant de l'entitat de les estructures romanes que els van precedir, o bé han desaparegut a causa de la destrucció provocada pels assentaments, més fermes, que els van succeir.

Fins als segles IX-X no comencem a trobar documentació escrita que ens en parli.

Aleshores ja es distingeixen les vil·les, d'origen més antic, dels vilars, petites explotacions de formació més recent. Entreveiem un entorn caracteritzat per una explotació agrícola i ramadera important del territori, empresa des d'una multitud de petits assentaments com els que hem descrit. Alguns eren continuadors de les antigues vil·les romanes, d'altres havien sorgit arran dels grans canvis dels segles V-VI, i uns tercers, finalment, serien aquests nous vilars.

Aquesta disseminació de la població afectà els cementiris, que ara no pertanyien només a un assentament, com abans, sinó a tot un territori. A vegades eren els mateixos cementiris de les vil·les romanes, que continuaren funcionant, però també sorgiren necròpolis noves, com a les Goges (Sant Julià de Ramis), on el 1992 es documentaren més de 200 tombes dels segles VII-IX. Aquests cementiris es dotaren d'una església i formaren un binomi que al segle IX ja era general. Troballes recents n'ofereixen un bon testimoni. A Vidreres, la necròpolis de Sant Iscle ja ha proporcionat 35 enterraments que suposem vinculats a un temple, encara no localitzat, que va donar nom al posterior castell feudal. Sota el santuari de Santa Cristina, a Lloret de Mar, l'any 2013 es va descobrir una església preromànica associada a un petit cementiri. També a Lloret, a l'entorn de l'ermita de Sant Quirze s'hi van excavar l'any 2012 cinc enterraments d'aquest moment, que cal sumar als més de 30 descoberts fa anys.

La documentació arqueològica d'aquests cementiris és una eina més a l'hora de conèixer aquest període tan fugisser de la nostra història, del qual —encara que se'ns faci estrany— tots som hereus. Si bé Vilauba, el Serradar i l'Aubert no van sobreviure, molts altres assentaments semblants sí que ho van fer. Es van incorporar a partir del segle XI al sistema feudal i es van convertir en masos. Tampoc les necròpolis de les Goges, Sant Iscle, Santa Cristina i Sant Quirze es van poder convertir en parròquies feudals, però moltes altres sí, i encara avui existeixen. Després la parròquia va generar una cellera i, a vegades, de la cellera en va sortir un poble. Tanmateix, aquesta ja és tota una altra història.

Joan Llinàs i Pol és historiadors i arqueòlegs.

Als segles IX i X l'Aubert estava format per uns habitatges de planta arrodonida tan precaris que podem considerar-los cabanes, més que no pas cases